

فصلنامه دانش انتظامی سمنان ، دوره هشتم ، شماره بیست و هفتم ، بهار ۱۳۹۷

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۲/۰۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۰۳/۱۸

صفحات: ۹۱ . ۱۱۸

علل گرایش جوانان به مصرف مواد مخدر

سید موسی حسینی *^۱

چکیده

این تحقیق، پژوهشی است پیرامون علل گرایش جوانان به مصرف مواد مخدر در این تحقیق جامعه آماری خود را با حجم نمونه ۱۰۰ نفر و از میان معتادین مراجعه کننده به ستاد هماهنگی و توانبخشی سازمان بهزیستی برگزیده‌ایم. در این تحقیق، ۶ فرضیه مطرح و مورد بررسی قرار گرفت، که در نهایت تمامی فرضیه‌های ما مورد تأیید قرار گرفت. به عبارت دیگر رابطه معناداری میان فرضیه‌های مطرح شده و علل گرایش جوانان به مواد مخدر وجود دارد. روش تحقیق مورد استفاده برای دستیابی به نتیجه، روش پیمایشی است که البته در ضمن از دو تکنیک، روش کتابخانه‌ای و نیز پرسشنامه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات سود جسته‌ایم. در پژوهش انجام شده سعی شد که نگاهی هر چند گذرا و سطحی به تعریف اعتیاد، مشخصه‌های اعتیاد مراحل اعتیاد، شناخت شخصیت معتادین، تاریخچه مواد مخدر در جهان و ایران و ... داشته باشیم. در انتهای تحقیق نیز پیشنهادات تحقیق را ارائه نمودیم تا بلکه در آینده محدودیت‌های تحقیقی مانند آنچه که در تحقیق فوق صورت گرفته از میان برداشته شود.

واژگان کلیدی: مواد مخدر جوانان اعتیاد مصرف مواد مخدر توانبخشی

^۱ - کارشناسی ارشد علوم انتظامی (نویسنده مسئول)

مقدمه

زندگی اجتماعی انسان تحت حاکمیت قواعد و هنجارهای اجتماعی است. اگر ما از قواعدی که انواع رفتار را در زمینه‌های معینی به عنوان رفتارهای مناسب و رفتارهای دیگری را به عنوان رفتارهای نامناسب تعریف می‌کنند، پیروی نمی‌کردیم، فعالیت‌هایمان دستخوش هرج و مرج می‌گردید.

از سوی دیگر زندگی اجتماعی انسان با پدیده‌های اجتماعی نمود می‌یابد. پدیده‌های اجتماعی در واقع واقعیت‌هایی هستند که جزء ذاتی زندگی اجتماعی بشر می‌باشند. حال اگر برخی از این پدیده‌ها در وضعیتی قرار گیرند که از سوی جامعه، منفی تلقی شوند، ممکن است که در حیات مطلوب اجتماعی اثر نامناسب گذارده و یا آن را تهدید نمایند. اما باید دانست که تلقی منفی از یک پدیده اجتماعی در همه جوامع یکسان نیست و شاید معدودی از این پدیده‌ها را بتوان یافت که وجود آنها در تمام یا اغلب جوامع همراه با تلقی منفی باشد. همچنین در یک جامعه خاص نیز تشخیص مثبت یا منفی بودن یک پدیده در میان گروه‌ها یا افراد مختلف، لزوماً یکسان نمی‌باشد. در این میان تلقی رهبران سیاسی جامعه، فراتر از یک تلقی فردی بوده و به مقدار زیادی در روند حیات جامعه تأثیر دارد.

اعتیاد به مواد مخدر یکی از مسائل مبتلا به امروز جهان است. پدیده‌ای است که بیش از پیش نسل امروز و فردا را تهدید به نابودی می‌کند و این امر تقریباً درد جدیدی است، روزی نیست که سمینارها و کنفرانس‌هایی با شرکت عده‌ای صاحب نظران دنیا در زمینه‌های جرم‌شناسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و... تشکیل نگردد و در پی از بین بردن این درد بی‌درمان نباشند. ولی از آنجا که در فکر شناخت زمینه‌های اعتیاد بر نمی‌آیند غالباً طرق درمان

پیشنهادی آنان نیز چاره درد نمی‌کند. این است که می‌بینیم هر روز بر تعداد معتادین چه در ایران و چه در جهان افزوده می‌گردد.

بیان مسئله

مصرف مواد مخدر همچون خشخاش، هروئین، تریاک، ماری جوانا و ... تا حدودی بهتر از دیگر انواع انحرافات نشان می‌دهد که تا چه حدی هر جامعه، برحسب زمان، مکان، جنس، سن، قوم، قبیله و طبقه مسائل جامعوی را تعریف و ارزش‌گذاری می‌کند.

امروزه مصرف این مواد و امثال آن، آثار مخرب اعتیاد و قاچاق انواع مواد مخدر بر ساختار سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع آسیب رسانده و نه تنها بصورت یک تهدید ملی بلکه فراتر از مرزهای ملی بصورت یک مسئله پیچیده جهانی در آمده که شعاع مضرات و اثرات زینبار آن گریبان‌گیر کشورهای بی‌شماری شده است که شدت و وسعت این بحران که از گذشته‌های دور بر جامعه جهانی سایر افکنده برحدی که علاوه بر مسئولین کشورهای توجه بسیاری از صاحب‌نظران و کارشناسان مسائل علوم اجتماعی را نیز به خود معطوف نموده و علی‌رغم رویکردهای جامع و تمهیدات اتخاذ شده در حل و کاهش این معضل در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی، هر روز عملاً شاهد وخامت بیشتر اوضاع و تشدید این مسئله مهم می‌باشیم.

اما اینکه چرا و چگونه اعتیاد بر مواد مخدر به عنوان مسأله تلقی می‌شود، بیشتر مربوط به نظر افراد و تجربه شخصی آنان است. چرا که در سالهای اخیر تعداد فزاینده‌ای از مدم‌عام شهرها طرز تلقی بامدار او اغماضی را پذیرفته‌اند و معتقد شده‌اند که این قوانین هستند که مواد مخدر را خطرناک جلوه می‌دهند و در نتیجه مسائل مربوطه را نیز پدید می‌آورند. با این وجود در جامعه ما بسیاری از مواد مسأله ساز تلقی می‌شوند زیرا که اغلب آنها، افراد را ناکار

می‌سازند و توانائی آنان را برای ساماندهی امور خویش، اداره زندگی شخصی و خانوادگی دچار اختلال می‌کنند.

و این مسئله بدان علت است که با مصرف این مواد، فرد معتاد حرمت ارزش های اخلاقی و جر هنجارهای جامعه‌ی را پاس ندارند و در نتیجه قوانین را زیر پا گذارند و با پرخاش موجبات آزار دیگران را فراهم آورده و در نهایت دست بجرایم و جنایات آشکار یا پنهان مالی یا جانی بزنند.

اگر این واقعیت را بپذیریم که انسان موجودی است اجتماعی و ساخته پرداخته بنیادهای فرهنگی، اقتصادی و روابط و مناسبات اجتماعی جامعه‌ای که در آن پرورش یافته، پس ناچار باید این به این حقیقت که پدیده‌های ناهنجاری همچون، دزدی، روسپیگری، اعتیاد و ... نیز ناشی از مناسبات و روابط حاکم در درون یک جامعه است. به این ترتیب مشخص می‌شود که اعتیاد نه یک بیماری شخصی. بلکه یک عارضه اجتماعی است. به عبارت دیگر باید در کنار مسائل تاریخی و سیاسی گرایش به اعتیاد - که البته از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است - به جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی آن نیز توجه کافی مبذول نمائیم و ساده‌انگاری مسئله را تنها در روابط با معتاد و خصوصیات شخصی و روانی آن ملاحظه کنیم. چرا که اعتیاد یک مشکل اجتماعی است و باید در عمق جامعه ریشه‌یابی شود.

معمولاً واکنش اجتماعی مردم در مورد مصرف مواد مخدر در طول قرون متفاوت بوده و متأسفانه باید به این حقیقت تلخ اعتراف نمود که اعتیاد را بیشتر یک مسئله شخصی و فردی می‌دانند نه اجتماعی و این در حالی است که اعتیاد یک مسئله اجتماعی است و نه شخصی. ما هنوز هم در دوره‌ای هستیم که تصویر یک «معتاد محکوم است»، «معتاد مظنون است» و ... در جامعه ما بدون اینکه بیان کرده باشند رواج دارد، تا شاید بتوان از شیوع آن جلوگیری کرد و اجرای قوانین را تشدید نمود اگر امروز، نسل جوان دیگر به شعارهای ضد اعتیاد اعتقادی ندارند بدین سبب است که انواع جدید از مواد و فرا شدهای مخدر در اختیار آنان قرار می‌گیرد.

بنابراین مسئله گرایش جوانان به مواد مخدر از این نظر اهمیت دارد که پاره‌ای از عوامل اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و فرهنگی، در زمینه‌های آماده فرد را به سمت اعتیاد سوق

می‌دهند. به بیان دیگر «معتاد شدن» ارثی نیست بلکه مجموعه‌ای از شرایط فوق که دارای ریشه‌های متفاوتی هستند، زمینه ساز اعتیاد می‌شوند. در هیچ موردی کنش اعتیاد از نسل پیشین به نسل پسین به میراث نمی‌رسد، بلکه تنها گرایش بدان است که می‌تواند جنبه ارثی داشته باشد. بدینسان است که افراد تحت تأثیر انگیزه‌های جرم زای جامعه در معرض جرم قرار می‌گیرند.

در نتیجه از آنجا که شخصیت فرد معتاد محصول کارکردهای زیستی - جامعه‌ی است. اهمیت طرح و پرداختن به این مسئله که چرا جوانان به سمت اعتیاد کشیده می‌شوند و نقش عوامل اقتصادی و اجتماعی در این میان به روشنی هویدا می‌شود.

اهمیت و ضرورت مسئله تحقیق

جامعه نسبت به مواد مخدر بسیار حساس است. بسیاری از کشورهای جهان آن رامسئله اجتماعی حادی به شمار می‌آورند و مواد مخدر را بخصوص برای نسل جوان خطر اصلی می‌دانند. چرا که مواد مخدر بسان شمشیر دو لبه ای عمل می‌کند که از یک طرف سودسروشار فراهم می‌آورد و از سوی دیگر بر پیکره اجتماع سم وارد می‌کند و باعث از دست رفتن نیروی انسانی و جمعیت فعال و کاهش توانایی‌های فکری و جسمی منابع انسانی، طبیعی و مالی که می‌توانستند نقش و تأثیر بسیار بسزایی در راه توسعه اقتصادی و اجتماعی و ... ایفا کنند.

امروزه تجارت مواد مخدر بعد از قاچاق اسلحه بزرگترین و سودآورترین تجارت روی زمین است. «قاچاقچیان بین المللی مواد مخدر از طریق تجارت افیون در جهان سالانه مبلغ ۵۰۰ میلیارد دلار سود به جیب استعمارگران سرازیر می‌کنند.» آمار و ارقام مربوط به این تجارت مسموم در ایران نیز قابل توجه و تأمل است. خسارتهای اقتصادی ناشی از سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر در ایران سالیانه بالغ بر ۴۸۰ میلیارد تومان برآورد گردیده است. که با توجه به افزایش نرخ تورم سالیانه، این رقم در سال ۱۳۷۷ معادل ۷۰۰ میلیارد تومان در سال تخمین زده می‌شود.

آسیب پذیری کشور ما با توجه به موقعیت ژئوپولیتیکی، واقع شدن در کوتاه ترین و ارزان ترین مسیر ترانزیت مواد مخدر همجوار با «هلال طلایی Golden crescent» به عنوان یکی از بزرگترین مناطق کشت و تولید مواد افیونی بسیار زیاد است. نظر به اینکه روند شتابان افزایش جمعیت در کشور ایران و گسترده‌گی پیامدهای ناشی از این معضل بر ساختار جامعه و اثرات منفی بر بهداشت فردی و جمعی، افزایش جرائم، بزهکاری، قتل، تجاوز، خشونت، فساد و ازهم گسیختگی های خانوادگی و اجتماعی و ... قابل تأمل و بررسی است.

آمارهای موجود نشان می دهد که نسبت مواد مخدر در سطح جهان در شش ماه اول سال ۱۹۸۵ میلادی نسبت به سال قبل رشد سرسام آور داشته است. بطوریکه مصرف تریاک در سطح جهان ۶۰ درصد، هروئین ۴۵ درصد و کوکائین و حشیش نیز نسبت به شش ماه اول سال ۱۹۸۵ به میزان ۱۷۵ درصد و ۸۰ درصد افزایش داشته است و ال - اس - دی که از انواع خطرناک مواد مخدر است در کشورهای سرمایه داری هزاردرصد رشد مصرف داشته است.

اهمیت کلی پرداختن به اعتیاد و قاچاق مواد مخدر در جامعه رو به توسعه ایران، زمانی جدی بودن و ضرورت طرح آن را می نمایاند، که نگاهی به آمار و ارقام که بعضاً از منابع و سایر در مناسبتهای مختلف ارائه می گردد، داشته باشیم که این مهم خود گویای تصویر کلی از شدت ابعاد این مسئله اجتماعی و معضل همگانی در تمامی ساختارهای جامعه است.

در کشور ما، با وجود مبارزات شدیدی که بر علیه قاچاق مواد مخدر و مسأله اعتیاد شده ولی هنوز به عنوان یک معضل اجتماعی گریبانگیر جامعه ما می باشد و بسیاری از افراد که به این بلای خانمانسوز گرفتار هستند یا نابود می شوند، یا زندگی خانوادگی شان ازهم پاشیده می گردد. «پای بندی ایران به مبارزه با مواد مخدر هیچ دلیلی شاخص تر از کشته شدن تعداد زیادی از پرسنل نیروی انتظامی نیست. از زمان پیروزی انقلاب اسلامی، ۲۳۵۶ نفر از افسران و پرسنل نیروی انتظامی کشته شده اند که این روند ادامه دارد.»

اهداف تحقیق

شناخت کامل واقعیت هر موضوع و پدیده و یافتن رابطه علت و معلولی موجود بین امور و در نهایت یافتن راه‌های مقابله و جلوگیری از وقوع و ایجاد پدیده‌های ناهنجار از طریق تجزیه و تحلیل منظم و بررسی بدون تعصب، از جمله اهداف این تحقیق، برقرار ذیل می‌باشد:

۱- شناخت علل اعتیاد به مواد مخدر از جنبه‌های مختلف، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و روانی.

۲- شناخت راه‌های مختلف پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر.

۳- ارائه راه حل‌هایی که بتوان قشر جوان را از این ورطه خطرناک نجات داد.

۴- شناخت نوع مواد مصرفی و شیوه استعمال آن.

پیشینه تاریخی تحقیق

با توجه به مهم بودن موضوع تحقیق، تحقیقاتی چند در زمینه اعتیاد و گرایش و اثرات اعتیاد بر خانواده و جامعه انجام شده، که ذیلاً اشاره می‌کنیم.

۱- تحقیقی در سال ۱۳۷۴ توسط حبیب آقا بخشی تحت عنوان اعتیاد پدر و اثرات مخرب آن بر خانواده با نوع طرح کاربردی انجام داده که به شرح زیر می‌باشد. هدف بررسی، تأثیر اعتیاد پدر بر کارکردهای خانواده است. به منظور شناخت تأثیرات اعتیاد پدر بر جامعه پذیری فرزندان نقش اقتصادی و حمایتی پدر و روابط اجتماعی اعضای خانواده این پژوهش از نوع مطالعات تبیینی مقایسه ای است که به صورت مقایسه برنامه ریزی شده انجام گرفته و به مقایسه دو گروه از خانواده های پدر معتاد و غیر معتاد در شهر تهران پرداخته است. گروه اصلی شامل یکصد خانواده ساکن تهران با مشخصات اعتیاد پدر به هرئین متجاوز از ۵ سال و داشتن فرزندان ۵-۱۲ ساله می باشد گروه مقایسه شامل یکصد خانواده مشابه با گروه اصلی بدون اعتیاد پدر به مواد مخدر است که از طریق مانند گیری انتخاب شدند با جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده مصاحبه از این گروه نتیجه می شود که در خانواده های پدر اعتیاد، جامعه پذیری فرزندان، نقش اقتصادی و اقتدار پدر روابط اجتماعی اعضای خانواده، دچار اختلال می گردد و نقش حمایتی پدر شدیداً کاهش می یابد.

۲- تحقیق پیشگری توسط محمدحسین فرجاد تحت عنوان بررسی عوامل روانی اجتماعی، بازگشت مجدد به اعتیاد در سال ۱۳۷۴ تحت عنوان کاربردی صورت گرفته است که به شرح زیر می باشد. پژوهش حاضر طرح مقدماتی پژوهشی در سطح کلی است که با هدف شناخت عوامل روانی موثر بر بازگشت معتادان به اعتیاد طراحی شده است. حجم نمونه آماری ۲۰۳ نفر معتاد است. روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه بوده است. یافته ها نشان می دهد که (۱) بیشتر معتادان مرد، دارای تحصیلات متوسطه، پدران و مادران بیسواد یا کم سواد، متولد شهر و مرکز استان، متأهل دارای خانواده های سازمانی رهن، رهن و اجاره هستند. (۲) بیشتر هروئین مصرف می کنند. (۳) دوستان، عوامل مالی و فشارهای روانی از عوامل اصلی اعتیاد ذکر شده است. در این تحقیق همچنین با استفاده از آزمون روانی ۹۰ Scl روی ۲۰۳۰ معتاد مورد نظر مورد پژوهش واقع شده است، یافته ها نشان می دهد که بیشتر معتادان معتقدند که به رفتار دوستانه دارند. معتادان نباید در مشاغل با افراد عادی رقابت کنند. عصبی تر از افراد عادی هستند کمرو نیستند، کمتر موفق هستند نباید از آنها زیاد توقع داشت، نمی توانند در فعالیتهای اجتماعی مشارکت کنند میزان اشتیاق آنها به زندگی مثل افراد عادی است معمولاً نامرتب هستند. غالباً مردم دارند، وظیفه شناس نیستند. از خود راضی هستند. بیشتر مایوس می شوند. از افراد عادی متنفر نیستند. می توانند از خود مواظبت کنند، زندگی با افراد عادی برایشان مطلوب است. جاه طلبند، متکی به نفس نیستند، با بیشتر افراد عادی به محبت نیاز دارند. کم هوش تر نیستند و با افراد عادی متفاوتند و بیشتر نیاز به همدردی دارند.

۳- تحقیق دیگری در سال ۱۳۵۹ توسط خانم فرخندانی علیزاده، زهره تحت عنوان بررسی تاثیر عوامل اقتصادی و خانوادگی و بعضی ویژگیهای شخصیتی روی اعتیاد نوجوانان و جوانان باسواد (۲۵-۱۵ سال) صورت گرفته که به شرح زیر می باشد.

هدف تحقیق شناخت نقش عوامل اقتصادی- اجتماعی و خانوادگی در روی آوردن افراد به اعتیاد و توصیف خصوصیات و ویژگی های فردی و شخصیتی فرد معتاد است. این بررسی به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه از ۱۲۱ نفر نمونه شامل ۵۱ نفر مرد معتاد یا گروه آزمایش ۴۷ نفر مرد غیر معتاد و ۱ نفر زن غیر معتاد گروه اول انجام گرفته است. نتایج نشان

می دهد که اکثریت معتادین را جوانان ۲۰-۲۵ ساله با اعتیاد و هروئین ۹۸٪ تشکیل داده است. محیط های متشنج خانوادگی اعتیاد و والدین و نزدیکان فراوانی و در دسترس بودن محیط، پائین بودن سطح تحصیلی و اجتماعی نقش موثری در اعتیاد افراد داشته است، معتادان نسبت به گروه گواه دارای خصوصیات لوروتیک تر عدم ثبات عاطفی، هیجان پذیری، اضطراب بیشتری هستند، حالات غیر اجتماعی تر و تکروری بیشتری دارند.

درون گراتر هستند، اعتیاد به نفس و احساس خود کفایی دارند و احساس سلطه جویی کمتر می کنند، بدین معنا که بیشتر منفصل و پذیرا بوده و از رویارویی با حوادث گریزانند.

دیدگاه‌های نظری تحقیق

جامعه شناسان برای فهم عمل انحرافات به عوامل اجتماعی و فرهنگی شکل دهنده رفتار انسان توجه دارند و در تبیینهای جامعه شناختی خود بر ساخت اجتماعی الگوهای کنش متقابل فرد و دیگر اعضاء جامعه تکیه کرده، بر موارد زیر اشاره می کنند:

۱) جامعه پذیری ناقص

بر اساس این نظر اگر فردی به درستی اجتماعی نشده باشد، هنجارهای فرهنگی را در شخصیت خود عجین نمی سازد و به همین سبب نمی تواند میان رفتار شایسته و ناشایسته تمایز بگذارد.

۲) انحراف آموختنی است:

جامعه شناسان معتقدند که بسیاری از رفتارهای انحرافی، اکتسابی و قابل انتقال از شخص به شخص دیگری است.

۳) نارسائیهای فرهنگی و ساختار اجتماعی:

هر جامعه نه تنها هدفهای پذیرفته شده فرهنگی دارد، بلکه وسایل پذیرفته شده را نیز برای نیل به این هدفها در اختیار دارد. هرگاه به عللی این وسایل در اختیار فرد گذاشته نشود احتمال می رود، منحرف گردد.

مهمترین نظریات انحرافات

۱- نظریه بی‌هنجاری

بی‌هنجاری حاصل وضعیت آشفته‌ای است که هنجارها از بین رفته و یا در تضاد قرار گرفته‌اند. جوامعی که در آنها بی‌هنجاری به شکل وسیع وجود داشته باشد، از آنجایی که اعضای آن جامعه برای رسیدن به مقاصد مشترک، خطوط راهنما در اختیار ندارند و احساس جدایی و بی‌جهتی می‌کنند، در خط تلاش قرار می‌گیرند.

هنگامی که فرد دچار حالت «آنومیک» می‌شود، وابستگی و احساس تعلق خود را به گروه از دست می‌دهد، هنجارهای گروهی را بعنوان سرمشق نمی‌پذیرد و از آنها می‌گریزد و برای مدتی در بی‌هنجاری یا دقیق‌تر در کم‌هنجاری و یا کژهنجاری به سر می‌برد. زیرا هنجار مطلوبی نمی‌یابد تا جایگزین هنجارهای پیشین سازد.

برای اطمینان، البته تمام هنجارها را از دست نمی‌دهد ولی خودش را کنار می‌کشد و کمتر خود را با دیگران هم‌نوا و هم‌سان می‌یابد. (شیخاوندی، ۱۳).

جامعه‌شناسی به نام «م. مک آیور» آنومی را بدینسان تعریف کرده است: «آنومی عبارت از حالت ذهنی کسی است که به اخلاقیات حاکم و خاستگاه آن پشت پازده، دیگر اقتصادی به جمع جامعه خویش ندارد و خود را مجبور به تبعیت و پیروی از آنها نمی‌بیند. انسان آنومیک، از نظر ذهنی کنترل می‌شود و به تمایلات خود می‌پردازد و مسئولیت هیچ چیز و هیچ کس را نمی‌پذیرد. (شیخاوندی، ۱۳).

۲- نظریه تضاد:

نظریه تضاد نیز مانند نظریه انحراف بر عواقب شخصی و اجتماعی و تمرکز ثروت و قدرت در دست عده‌ای معدود تکیه می‌کند. نقطه عطف عمده این نظریه آن است که گروه‌های قدرتمند جامعه علایق مشترک اقتصادی و سیاسی دارند و اکثر برگزیدگان قدرت، از قدرت سیاسی خود برای تدوین و اجرای معیارهای قانونی حامی منابع خود استفاده یا در واقع سوء استفاده می‌کنند. طرفداران این نظریه تا حدی تبیین‌های متفاوتی را درباره چرایی بروز موقعیت مورد بحث در جوامع جدید عنوان می‌کنند.

۳- نظریه پیوند افتراقی

نظریه «اروین ساترلند» تحت عنوان پیوند براین نکته دلالت دارد که فرایند یادگیری رفتار مجرمانه بوسیله دوستان فرد مجرم تعیین می‌شود. چهار گام زیر فرایند نظریه پیوند افتراق را به اختصار نشان می‌دهد:

۳-۱. رفتار تبهکارانه:

مانند دیگر رفتارهای معمولی در اثر کنش متقابل با دیگران، بویژه گروه دوستان آموخته می‌شود.

۳-۲. فراگیری رفتار مجرمانه:

که مستلزم یادگیری تکنیک‌های ارتکاب جرم و انگیزه‌ها و گرایش‌های مناسب برای بزهکاری است.

۳-۳. انسان بدان سبب مجرم می‌شود که فراوانی امکانات قانون شکنی بر محدودیتهای

نام مساعد آن بچربد. از این رو اگر ارزش‌های یک نفر و ارزش‌های افرادی که بر او

تأثیر شدید دارند، به جای حمایت کنند، احتمالاً آن شخص مجرم خواهد شد.

۳-۴. پیوندهای تبهکارانه یک شخص می‌تواند از جنبه‌های خاص همچون فراوانی، طول مدت

و شدت این تماس‌ها متفاوت با شد و در تعیین تأثیر این پیوندها بر شخص به ما

کمک کند.

نظریه پیوند افتراقی را می‌توان به انواع متحده جرم و بزهکاری نسبت داد. مثلاً برخی از شواهد تبیین آن است که عده‌ای از جوانان شهری ممکن است برای نشان دادن صفات کله شرقی و جرأت حادثه جویی که برای آنان بسیار ارزشمند است به محذر روی بیاورند ظاهراً صرف هروئین یک جوان را در چشم همگنانش کسی می‌سازد. (فلدمن، ۱۹۶۸) از این رو شخص با موقعیت مساعدی برای استفاده بیشتر از مواد مخدر روبرو می‌شود.

۴- نظریه برجسب (انگ زنی)

این تئوری را گاهی نگرش (رویکرد) واکنش جامعه‌ی به انحرافات نیز می‌نامند.

تئوری انگ زنی با تأکید روی مسأله کلیدی مربوط به نحوه‌ی تکوین حرف انحرافی درباره ریشه‌ها و خاستگاه انحراف اولیه و تفاوت نرخ انحراف برحسب گروه‌ها مسکوت

است. با این وجود این نظریه، نوعی کنش متقابل نمادین است و چون در محدوده سنت نظری قرار می‌گیرد، عمدتاً از طرفی چشم انداز آن با کنش متقابل بین منحرفان و سازشکاران سرو کار پیدا می‌کند و از سوی دیگر با مفاهیمی که اعضای سازمان یا گروه از اعمال و یا عکس‌العملهای دیگران می‌گیرند سرو کار دارد. این نظریه تأکید می‌کند که نفس رفتار، منحرفان را از غیر منحرفان متمایز می‌سازد، بلکه اعمال اعضای سازشکار جامعه است که این تمایز را فراهم می‌سازد. این اعضا برخی از رفتارهای انحرافی را تفسیر کرده، برچسب انحرافی را به افراد نسبت می‌دهد.

برچسب خوردگان، جنایتکاران، بزهکاران، معتادان به مواد مخدر، الکلیست‌ها، روسپیان و بیماران روانی را شامل می‌شود.

۵- نظریه ناهماهنگی

از دیدگاه نظریه ناهماهنگی، در سازمان اجتماعی وجود گسترده اعتیاد در برخی نقاط جامعه ناشی از مشخصات سازمان اجتماعی است. مصرف این مواد در برخی از بخشهای جامعه تشویق می‌شود و امکان دسترسی به آن فراهم است.

طرفداران این نظریه در این حالت جامعه را ناهماهنگ می‌دانند زیرا بخشی از مردم قادر به درک و جذب هدفهای جامعه نیستند و یا نمی‌توانند با وصول به هدفهای مطلوب اجتماعی احساس رضایت و کفایت کنند در نتیجه به الکل و سایر مواد مخدر روی می‌آورند تا رضایتی که نتوانسته‌اند در رابطه به هدفهای جامعه کسب کنند از طریق دیگر بدست آورند. طرفداران این نظریه از جهات دیگری نیز جامعه را ناهماهنگ می‌دانند. در این حالت هنجارهای غالب اجتماعی مربوط به منع مواد مخدر قادر به تنظیم و نظارت بر مصرف این مواد نیست و از قدرت و نفوذ هنجارهای اجتماعی که مانع مصرف مواد مخدر هستند، نظیر سایر هنجارها به هنگام تغییرات اجتماعی کاسته می‌شود. از سوی دیگر طرفداران نظریه ناهماهنگی معتقدند که اگر جامعه قادر به جلوگیری از مصرف این مواد با تهیه و توزیع آن نباشد، دچار ناهماهنگی می‌شود.

۶- نظریه انحراف از هنجارها

این نظریه مصرف مواد مخدر را انحراف از هنجارهای جامعه می‌داند. در اذهان مردم عادی، مصرف کننده این مواد کسی است که احساس مسئولیت نمی‌کند و به چیزی حزن ارضای اعتیاد در خود نمی‌اندیشد و همسالان یا افراد بدخواه باعث انحراف او شده‌اند. مجریان قانون بیشترین نظر را دارند که اعتیاد مانند امراض مسری است که از افراد معتاد به دیگران سرایت می‌کند. جامعه شناسان این نظر را نسبتاً خام می‌دانند و می‌گویند معتاد کسی است که هنجارهای غالب جامعه را نپذیرفته و درک نکرده است و همانطور که «مرتون» می‌گوید، هنجارهای غالب را طرد کرده است.

علل اعتیاد از نظر فریمان و اسکات

فریمان و اسکات معتقد هستند که هر چه درباره صفات شخصیتی معتادان مطالعه کنیم به ریشه یا علت اعتیاد نزدیک نخواهیم شد. بیشتر تحقیقات امروزه متوجه راههایی است که شخص با این مواد آشنا می‌شود و کشف طرقی است که به اعتیاد می‌انجامد. آنها می‌گویند برخلاف نظر همگانی شخص از طریق تماس یا فرستنده مواد، معتاد نمی‌شود، بلکه از طریق گروه‌های غیر رسمی نظیر میمانیها، از طریق همسالان و نیز ارتباط با کسانی که در رابطه مستقیم با این مواد هستند.

علل اعتیاد از نظر «فایت استون»

وی از دسته دیگری از معتادان سخن می‌گوید که به دلیل ارضای جسمی آن را انتخاب می‌کنند و به مراحل مختلف اعتیاد اشاره می‌کند:

دسته اول کسانی هستند که فقط در جستجوی کمی لذت و یا نشاط آن را مصرف می‌کنند و در آغاز دچار عکس‌العمل بدنی ناشی از قطع مواد نمی‌شوند.

دسته دوم کسانی هستند که بدلیل آزردهی خاطر آنقدر مواد مصرف می‌کنند که رنج و ناراحتی خود را فراموش کنند، اما هنوز به صورت مصرف کننده منظم در نیامده‌اند.

دسته سوم کسانی هستند که بطور منظم مواد را مصرف می‌کنند و آنقدر مواد ذخیره می‌کنند که در صورت قطع ارتباط با فروشنده خیالشان آسوده باشد و معمولاً از منابع مختلف مواد را تهیه می‌کنند. این دسته، مصرف کننده دائمی هستند و سلامت آنها شدیداً لطمه خورده و قادر به انجام وظایف شغلی خود نیستند و پس از مدتی شغل خود را از دست می‌دهند.

تاریخ ادبیات تحقیق

الف - عوامل مؤثر بر اعتیاد:

۱- زمینه های خانوادگی:

متأسفانه اغلب افرادی که در خانواده های معتاد متولد می‌شوند و پرورش می‌یابند تکرار مصرف اعضای خانواده برایشان عادی شده و ترس از تجربه مصرف از آنها دور می‌شود. چون بین اعتیاد پدر و فرزند از لحاظ ژنتیک رابطه‌ای مستقیم وجود ندارد بلکه عمل مصرف پدر برای فرزندان عادی می‌شود ولی اگر مادری در دوران بارداری معتاد باشد فرزند معتاد متولد می‌شود که البته قابل علاج است ولی آنچه از نظر ما قابل اهمیت است اینکه واکنش های اجتماعی افراد خانواده معتاد بر اثر تکرار تثبیت شده برای دیگر اعضای خانواده عادی می‌گردد و عادی مصرف دارو به سهولت گرایش به مصرف دیگر اعضای خانواده کمک می‌کند البته نباید فراموش کرد که گاه مصرف والدین در فرزندان تأثیر منفی می‌گذارد و ممکن است آنها را برای همیشه از مصرف داروی مخدر بیزار و گریزان کند.

۲- فقر مادی خانواده:

بیشترین معتادان هر جامعه را افراد فقیر تشکیل می‌دهند مثلاً افرادی که در محله های شلوغ و پرجمعیت شهرهای صنعتی و تجاری زندگی می‌کنند. بیشترین درصد معتادین در شهر نیویورک هستند البته نمی‌توان گفت بین فقر و اعتیاد رابطه مستقیم وجود دارد چون در هر

جامعه ای عده زیادی از مردم فقیرند ولی معتاد نیستند عللی که این افراد را به این راه می کشاند یکی محرومیت های ناشی از فقر است که تنها راه فرار از این ناراحتیها را مصرف مواد مخدر می دانند. عامل دیگر تولیدکنندگان سعی می کنند عوامل توزیع را از اینگونه افراد انتخاب کنند چون اولاً بعلت فقر تخصص و حرفه ای ندارند و در نتیجه بازار کارشان بی رونق است. عوامل تولید سعی می کنند اول آنها را معتاد کنند و بعد از آنها برای فروش مواد مخدر استفاده نمایند چون کاری است بدون زحمت و با درآمد نسبتاً خوب و در عین حال به تخصص هم نیاز ندارند و بعد از مدتی فروش و توزیع برای شناخت ناشی از فقر آموزشی که خود از فقر خانوادگی ناشی می شود علت دیگری برای کشش در این راه است. چون بین میزان آگاهی و شناخت با حدود تحصیلات و اعتیاد مردم رابطه معکوس وجود دارد و هنوز هم درصد افراد تحصیل کرده معتاد خیلی پایین است.

عوامل اجتماعی:

۱- در دسترس بودن دارو:

یکی از مهمترین عوامل اعتیاد در دسترس بودن اوست چون چیزی که براحتی در اختیار مردم قرار گیرد گرایش به آن آسانتر صورت می گیرد در ایران به تجربه ثابت شده است که اجازه مصرف تریاک حتی طی شرایطی خاص برای عده بخصوص به اعتیاد جوانان کمک کرده است. و چه بهتر که وزارت بهداشتی و بهزیستی نیز به این مشکل اجتماعی بیشتر توجه کند چون حتی گرفتن اجازه مصرف برای عده ای وسیله درآمد خاص شده است که هم به نابودی افراد جامعه کمک می کند و هم رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه را که بوجود نیروی انسانی کارساز نیاز دارد متوقف می نماید. در آمریکا ثابت شده است که در زمان قانونی بودن مصرف سیگار و حشیش درصد معتادین بسیار بالا بوده است و یا در کشور نپال که مصرف حشیش و ماری جوانا و هروئین آزاد است بالاترین رقم جذب توریست جوان را از جوامع صنعتی غرب دارد حتی برخی از دخترانی که به نپال می آیند مدت توقفشان طولانی می شود ممکن است برای مواد مخدر تن به خود فروشی بدهند.

۲- نابرابری اقتصادی و اجتماعی:

اختلاف طبقاتی در هر جامعه به بی ایمانی بیشترین افراد آن جامعه نسبت به شرایط اقتصادی موجود منتهی می شود و همین بی ایمانی نسبت به شناخت اجتماعی در گرایش به اعتیاد تأثیر بسزایی دارد. یکی از دلایل عمده‌ای که جامعه آمریکا بالاترین رقم معتادین را دارد وجود طبقات اجتماعی مختلف در آن جامعه است طبقاتی بودن آن جامعه تضاد اجتماعی را زیاد می کند و شاید مواد مخدر راه درمان مناسبی در این زمینه برای مردم باشد.

۳- اوقات فراغت:

آسیب شناسی اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات - دکتر محمد حسین فرجاد

اوقات فراغت هم به نوعی در ایجاد شرائط برای اعتیاد نقش دارد. لحظات بیکاری و فراغت برای هر انسانی وجود دارد. هر فرد در هر گروه سنی و در هر طبقه اجتماعی که قرار داشته باشد، ساعاتی را فارغ از کار و امور جاری روزمره خود خواهد بود. این لحظات معمولاً وقتی است که شخص از نظر فکری یا جسمی خسته و به استراحت و سرگرمی و به قول عامه مشغولیت نیاز دارد. این لحظات در گروه سنی بالا اغلب به مطالعه، استراحت، دید و بازدید و ... می گذرد. این گروه سنی و افرادی که تشکیل خانواده داده اند شاید از نظر اوقات بیکاری مسئله ای نداشته باشند.

گر چه پیش بینی و برنامه ریزی برای این قبیل افراد نیز امری قابل توجه است ولی طبقات سنی پائین - بخصوص نوجوانان - از نظر اوقات فراغت مسائل و مشکلات زیادی دارند. در حال حاضر اوقات فراغت محصلین پس از خاتمه درس و مشق و تماشای تلویزیون و فوتبال در کوچه و خیابان است. دختران محصل سرگرمی و امور اوقات فراغت خود را ظرف شستن، کمک به مادر و ... ذکر کرده اند، جوانان فارغ التحصیل یا جوانان کارگر و کارمند اوقات بیکاری را پرسه زدن در خیابانها و حداکثر رفتن به سینما بیان داشته اند. جوانان و نوجوانان در اوقات فراغت در معرض بد آموزیها و خطرات بسیاری قرار دارند،

در رفتار بچه ها دقت کنید حرفهای زشت، شوخیها و حرکات زننده را از کوچه و در زمان فراغت فرا می گیرند. بررسی و توجه به رابطه اوقات فراغت و اعتیاد و نقش آن در گسترش یا پیشگیری از اعتیاد حائز اهمیت است. زیرا بررسیهای بعمل آمده نشان می دهد

معاشرت با افراد معتاد و یا در مسیر دامهای گسترده قرار گرفتن، در حین فراغت واقع می شود و از آنجائی که اغلب معتادین دوست دارند برای یافتن همدرد بیشتر بوجود آوردن محیط مناسب برای ادامه کارهای خود احساس امنیت، فراهم آوردن زمینه توجه توزیع کنندگان و رساندن مواد به منطقه و در موارد بسیاری لذت بیشتر افراد جدید را به اعتیاد بکشانند و در این راه به کودکان، همسر و حتی، حیوانات هم رحم نمی کنند لزوم این توجه بیشتر احساس می گردد. وجود زمینه ها و شرایط مناسب برای گرایش به اعتیاد که تشریح شده چنانچه با عدم کنترل والدین در مورد کودکان و همسران توأم باشد در ۹۰ درصد موارد پیش آمدن اعتیاد عملی خواهد شد.

۴- ستیزه والدین

آسیب شناسی اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، دکتر محمدحسین فرجاد، صفحه ۱۵۴ و ۱۵۵.

در ارتباط و تماس با معتادین جوان به عده ای برخوردیم که از روابط نامطلوب والدین شان با یکدیگر و با آنها این راه را انتخاب کرده بودند، چون وقتی محیط خانواده کانون و محیط مناسبی برای زندگی نباشد انسان سعی می کند. بیشترین اوقات خود را در خارج از خانواده بگذرانند و این کار ارتباط او را با دیگران که چون شکارچیان ماهری به دنبال شکار می گردند زیاد می کند و آنها پس از شناخت شکل شخص در نقش انسانی دلسوز و با توجه به مشکلات دیگران ظاهر شده و برای فرار از این واقعیت تلخ او را به مصرف داروی مخدر دعوت می کنند و پس از چند بار مصرف معتادش می نمایند ولی پس از معتاد کردن شخص دیگر از آنها بعنوان دوستی دلسوز خبری نیست. هر قدر ستیزه های خانوادگی بیشتر باشد احتمال کشش بطرف اعتیاد و دیگر انحرافات اجتماعی بیشتر است.

۵- کنجکاو

معتادان گاهی بدون هیچ گونه سوء نیت حالات تشنگی را برای دوستان خود توصیف می کنند، اطلاعاتی را که جوانان از رسانه های گروهی و بعضی منابع مانند کتابهایی که در مورد مواد مخدر نوشته شده بدست می آورند موجب می شوند تا تشویق گردند که شخصاً آنچه

را که شنیده یا دیده و خوانده اید آزمایش کنند و بدین ترتیب امکانات آلودگی آنها فراهم می گردد.

۶- عدم وجود عقاید دینی:

روانشناسی اعتیاد: صادق کریم پور

ایمان و عقاید محکم مذهبی مانند تکیه گاهی است که مؤمنان را در مقابل ناملایمات و رویدادهای نامطلوب زندگی در پناه خود می گیرد. بی دینی و یا داشتن ایمان ضعیف موجب گمراهی است و نداشتن تکیه گاه فرد را آماده می سازد تا به اعتیاد پناه برد.

۷- پاشیدگی نظام خانواده:

هر گونه خلل که در سازمان خانواده و روابط عاطفی اعضای آن بوجود آید، در آینده اطفال تأثیر شگفت انگیزی دارد. تضاد فکری و معنوی والدین، کم توجهی آنان نسبت به فرزندان، کثرت اولاد، فوت یکی از والدین یا جدایی آنها، زندگی کردن با ناپدری و یا نامادری، همگی موجب می شوند تا کودک در یک محیط عاطفی پرورش پیدا نکرده و از محبت والدین محروم بماند. در یک همه پرسی برخی از معتادان علل گرایش به اعتیاد را وضع نابسامان و غیر طبیعی خانواده در دوران کودکیشان ذکر کرده اند.

۸- بیکاری:

بیکاری و نداشتن حرفه به کمک عوامل مختلفی از جمله فشارهای اقتصادی ناشی از بیکاری وجود وقت آزاد روزانه، نبودن سرگرمیهای سالم و امکاناتی که بتوانند وقت و ساعات خالی افراد را پر نماید شخص را سوی الکل، قمار و سایر فسادها سوق می دهد، ضرب المثل معروف است که بیکاری مادر فسادهاست. زمانی که جامعه ای با فقدان وسایل سرگرم کننده، باشگاهها، تربیت بدنی و تفریحات سالم روبرو باشد، خطر اعتیاد برای افراد آن جامعه مخصوصاً کسانی که به علل بدون شغل و حرفه اند همیشه وجود دارد.

۹- فقر مالی:

روانشناسی اعتیاد: صادق کریم پور

همانطور که فراهم بودن تمام امکانات زندگی گاهی موجب اعتیاد و انحراف از مسیر عادی زندگی می گردد، فقر و تنگدستی نیز موجب ناراحتیهای مختلف گشته و مانع می شود تا اشخاص بعضی از امیال و غرایز اولیه خود را تشفی دهند، در نتیجه فشار ناکامیهای فوق گاهی از راه اعتیاد تخلیه می گردد.

تاریخچه مواد مخدر در جهان:

کوکائین پیش از آنکه، آمریکای جنوبی مستعمره اروپاییان گردد این قاره وجود داشته است. ظاهراً اصل آن از پرو بوده که بوسیله بومیانی که از این کشور رانده شده بودند، به خارج از کشور برده شده است. جنگهای خونینی در سال های ۱۳۳۰ بوسیله مافیا، پادشاه اینکا در سال ۱۲۱۵ بوسیله روکا برای بدست آوردن این نهال و تسلط بر کشت و زرع آن در گرفت.

کاربرد مواد مخدر بعنوان «آرام بخش» یا «نوشدارو» و نیز بعنوان «مکیف» و «نشعه و خلدآور» از ۵۰۰۰ سال پیش از میلاد برای سومریان، بابلیان و مصریان و ... شناخته شده بود تا بدان حد که در برخی از ادیان و در میان بعضی از اقوام مصرف اندک آن جنبه آئینی و قداست داشته است...

تاریخچه اعتیاد در ایران

کاربرد حشیش در تاریخ ایران زمین نقش حساسی داشته است: بطوریکه فرقه اسماعیلیه را «حشاشیون» نیز می نامند... رهبران فرقه اسماعیلیه از حشیش، برای ایجاد حالت خلد در برخی از پیروان استفاده کرده تصمیمات خود را بایشان القاء می کردند و آنان را برای قتلهای سیاسی - نظامی یا نشان دادن درجه ایثار خود به امام خویش به دگرکشی و یا خودکشی وا می داشتند...

در ایران دانشمندان و پزشکانی چون محمدبن ذکریای رازی و ابن سینا اولین کسانی بودند که به خواص دارویی تریاک پی برده و آن را برای مداوای بیماران خود تجویز کردند.

بطور کلی استعمال تریاک در ایران را عده ای ره آورد اعراب یا چنگیزخان مغول و سوغات لشکرکشی نادرشاه به هندوستان می دانند. اما استعمال و تریاک کشی عمومی در زمان ناصرالدین شاه قاجار رواج یافت و در زمان حکومت امیر کبیر کشت خشخاش در اطراف تهران بطور آزمایشی صورت گرفت. خرید تریاک با قیمت مناسب باعث گردید که کشاورزان دست از زراعت گندم برداشته و قسمت بسیار زیادی از اراضی حاصل خیز را به کشت خشخاش تخصیص دهند. بطوری که تریاک بعنوان یکی از مهمترین اجناس صادراتی ایران درآمد.

در سال ۱۳۴۷، تحت فشار عوامل خارجی کشت خشخاش در ایران ممنوع اعلام گردید . قانون مذکور در سال ۱۳۴۸ لغو و در عوض قانون کشت محدود خشخاش و سهمیه کوپن تریاک مورد تصویب واقع شد... و چند سال بعد اعلام سوداگران تریاکدر رژیم سابق معمول شد و بعد از انقلاب در زمان «حجت الاسلام خلیلی» رئیس کمیته مبارزه با مواد مخدر، شدت و حدت زیادی یافت. در مدت ده سال اخیر به نظر نمی رسد که از شدت مبارزه با مواد مخدر کاسته شده، فقط اشکال مبارزه تا حدی تغییر یافته است.

با این اشاره مختصر معلوم می شود که برغم یک قرن مدارا و مبارزه با تولید و مصرف، نه از نظر مقدار پول اختصاص یافته بدین مواد و نه از نظر بازتاب های آسیب زای آن در جامعه به اشکال جرم و تبهکاری، کاهشی صورت نگرفته بلکه به نسبت جمعیت و به نسبت حجم پول در گردش تعداد سوداگران و مصرف کنندگان و «اعتیادات» اختصاصی افزون شده است و ... بعید نیست که ایران برغم تشدید مبارزات دولت در سالهای آینده به «پل سپید» ترانزیت هروئین از شرق جنوبی به شمال غربی نیز نام بگیرد .

آنچه در مورد اعتیاد و مواد مخدر باید بدانیم:

اعتیاد به مواد مخدر یکی از عوامل اصلی شیوع بیماری های ایدز و هپاتیتی می باشد. مواد مخدر آنچنان ساکت و بی صدا بر جسم و روان نابودی میلیونها مغز فعال می شود که سرمایه های آینده جامعه بشری به شمار می روند. اگر در صد کمی از کودکان که والدین آنها معتاد هستند به سوی بزهکاری سوق داده شوند، بعد از گذشت چندین سال تعداد

بزهکاران در این مملکت به هزاران نفر خواهد رسید. اعتیاد بیش از یک میلیارد نفر از اعضای خانواده معتادان را در جهان بطور مستقیم با مشکلات ناشی از این آسیب مواجه نموده است. مواد مخدر منشاء وقوع بسیاری از جرائم اجتماعی نظیر: قتل، تجاوز، سرقت و ... می باشد. مواد مخدر سالانه حدود ۶۰۰ میلیارد دلار سود به حساب سوداگران مرگ واریز می کند که این رقم چند صد برابر کل بودجه کشور، و بسیاری دیگر از کشورهای بزرگ دنیاست. ۷۵٪ از زندانیان کشور را بطور مستقیم و غیر مستقیم مجرمین مواد مخدر تشکیل می دهند کشور ما در همسایگی بزرگترین تولید کنندگان مواد مخدر جهان (افغانستان و پاکستان) موسوم به «هلال طلائی» و در مسیر ترانزیت مواد مخدر قرار گرفته است و در این راه خود نیز قربانی آن می گردد. کشور ما در مقابله ورود و شیوع این مواد خانمانسوز، به منظور کنترل و حفاظت مرزهای شرقی اقدام به احداث بیش از هزار کیلومتر جاده، دهها پاسگاه مرزی و برجک و دیده بانی و حفر چندین کیلومتر کانال و .. نموده است و هزاران نفر از فرزندان این مرز و بوم نیز به فجیع ترین وضع به شهادت رسیده است.

شناخت شخصیت و طرز رفتار معتادین

معتادین از گروههای مختلف اجتماعی و اقتصادی هستند و چون هم افراد مرفه و هم افراد فقیر معتاد می شوند و هم افراد بیکار و هم آنهایی که پایگاه اجتماعی خوبی ندارند. بنابراین در اینگونه مواقع افراد از هر طبقه اجتماعی و اقتصادی ممکن است معتاد شوند. کسانی که به این بیماری اجتماعی مبتلا شده اند، اغلب به ارتکاب جرم می پردازند. چون برای تأمین مواد مورد نیاز خود احتیاج به پول دارند و این پول را باید از راه نامشروع تأمین نمایند و به همین علت به ارتکاب جرم می پردازند. افراد معتاد به مقررات و قوانین اجتماعی بی توجه هستند و اغلب قانون شکن و در مناطق جرم خیز و پرجمعیت و کثیف شهر زندگی می کنند و محیط زندگی آنها بیشتر غیراخلاقی است. به هیچ کس و هیچ چیز وفادار نیستند و تنها سعی آنها بدست آوردن مواد مورد نیازشان از هر طریق و به هر شکلی که امکان پذیر باشد، است. بیشتر لذت طلب و خشن هستند و حتی بعد از مصرف، از هر کار و هر چیزی لذت می برند ولی در عین حال زودرنج و خشن هستند و از اطرافیان توقع زیاد دارند. از لحاظ

عاطفی در برابر هیچ کس و هیچ چیز مسئولیت را احساس نمی کنند و همیشه یک نوع مکانیسم دفاعی در برابر دیگران دارند و همیشه در یک حالت اعتراض به سر می برند.

مشخصه اعتیاد

۱- رفتار بی اراده:

زمانی که در خود احساس ضرورت برای انجام کاری بطور پیوسته دارید، چیزی بیش از یک عادت معمولی است. تکرار مداوم معمولاً تلاش برای کسب مجدد شادی و نشاط اولیه است زمانی که تمایلات ایده آلیستی بر زندگی حاکم می شوند و انسان را درگیر مسائل جزئی وجود داشت نامربوط می کند. ممکن است نشانه هایی از اعتیاد در انسان باشد.

۲- کمبود اراده:

یکی از علائم و نشانه های رشد و کمال این است که بتوانیم برای رفتار هایمان حد و حدود تعیین کنیم اگر خیلی نسبت به عادت هایمان احساس وابستگی کنیم و برای مهار آن ها قدرتی وجود نداشته باشد، احتمالش زیاد است که به آن رفتار اعتیاد پیدا کرده باشیم.

۳- شانه خالی کردن از قبول مسوولیت:

یکی از خصوصیت که بین همه معتادین متداول است این است که عادت خود را تقصیر دیگران می اندازند نادیده گرفتن اهمیت مسائل، دروغ گویی به خانواده و دوستان و سرپوش گذاشتن روی خطاها و اشتباهات، همه و همه نشانه های این است که رفتار فرد، بی اراده و بی اختیار است.

۴- جایگزینی برای عادت های ناپسند:

تا به حال متوجه شده ایند که اعضای انجمن معتادین الکلی چقدر قهوه استفاده می کنند؟ یا اینکه چطور افرادی که به تازگی سیگار را ترک کرده اند برای ماهها پیوسته آدامس می جووند؟ این افراد یک نوع اعتیاد را با نوع دیگری جایگزین کرده اند چون این باعث قوت قلب آنها می شود.

۵- تمایل به عادات ناپسند مختلف:

ممکن است فردی هر شب در غذا خوردن زیاده روی کند و بعد به بهانه داشتن فشار و استرس بری رفع سوزش معده، داروی، آنتاسید استفاده کند، بدون اینکه بداند به هر دو آن ها معتاد شده است. فردی که به کار اعتیاد دارد و شبها به روابط جنسی نامشروع پناه می برد، ممکن است برای توجیه کار خود بگوید که او برای ایجاد رابطه ای معقولاند تر وقت ندارد. اما این می تواند نشانه ای از تمایل وی برای انجام اعمال ناسالم بصورت عادت باشد.

۶- اصلیت خانوادگی:

فرزندان بالغ معتادین الکلی ممکن است به کلی از استفاده مشروبات الکلی امتناع کنند، اما ممکن است به چیز دیگری اعتیاد پیدا کنند. اعتیاد آنها می تواند در ورزش یا کار بیش از حد باشد.

۷- عدم اطمینان:

اعتیاد از هر نوعی که باشد، همواره با نازاحتی عدم اعتماد و ناامنی و ترس از شکست همراه است. نشانه دیگر آن عدم احساس تعهد است. فرد معتاد انتخابهای نادرستی انجام می دهد و نمی تواند درک کند که ایجاد یک رابطه صادقانه و با اعتماد با دیگران و قبول تواناییها و ناتوانی هایش چقدر می تواند برایش موثر باشد.

مراحل اعتیاد**۱- مرحله آشنایی:**

این مرحله با تشویق دیگران (مخصوصاً دوستان ناباب) یا از روی غرور و کنجکاوی خود فرد مشروع می شود.

۲- مرحله شک و تردید:

در این مرحله فرد به مبارزه با امیال خود می پردازد.

۳- مرحله اعتیاد واقعی:

در صورت ادامه مصرف در مرحله شک و تردید فرد به مرحله اعتیاد واقعی می‌رسد. در این مرحله پدیده «تحمل» باعث می‌شود که فرد به مرور زمان بر میزان مصرف خود بیفزاید تا به نشگی قبلی برسد.

آموزش مهارت‌های پیشگیری از اعتیاد

به منظور پیشگیری از اعتیاد به نظر می‌رسد شناخت و درک علل و گرایش افراد به اعتیاد ضروری است. شواهد نشان می‌دهد که مصرف مواد عموماً در سنین نوجوانی آغاز شده و عوامل اجتماعی و متغیرهای مربوط با رشد فردی در آن دخیل هستند. عوامل اجتماعی نظیر: تقلید از بزرگترها (همسالان، والدین، هنر پیشه‌ها و ...)

و میزان درک و فهم افراد از مواد مخدر بسیار تعیین‌کننده هستند عوامل درونی نیز می‌تواند افراد را در برابر خطر اعتیاد مستعد و آسیب‌پذیر نماید. این عوامل عبارتند از نگرش افراد و میزان شناخت فرد از مزایا و معایب مواد مصرفی در واقع افرادی که از پیامدهای منفی مواد آگاهی دارند در مقایسه با اشخاصی که چنین اطلاعی ندارند، کمتر به مصرف مواد مخدر روی می‌آورند. عوامل درونی دیگر در گرایش افراد به مواد مخدر نقش دارند. مثل، پایین بودن اعتماد به نفس، نیاز شدید به تأیید دیگران، ناتوانی در ابراز وجود، ناتوانی در پذیرش مسؤلیتهای اجتماعی، عدم تحمل شکست.

بحث و نتیجه گیری

دوره جوانی، دوره ای است که جوانان مستعد و آماده نوآوری و ابتکار و پرداختن به کارهای هیجان انگیز هستند چرا که جوانان دارای روحیه و انگیزه و نیروی زیادی برای کار و کوشش دارند، که نیازمند به کارگیری نیروی درونی جوانان و هدایت آن در راههای صحیح و ایجاد نوآوری و ابتکار می باشد. اگر این مورد از طرف خانواده و جامعه و ساستگذاران، مورد بی توجهی، غفلت و بی اعتنایی قرار گیرد، جوانان نیروی درونی و تفکرات و اندیشه خودشان را در راههای منحرف و خلاف به کار خواهند گرفت. همچنین جوانان برای نیرو گرفتن و مثبت اندیشی و راحتی و آسایش روحیات خودشان، به خانواده و جامعه ای پذیرنده و صمیمی نیازمندند که اگر آنان با خانواده و جامعه ای دارای مشکلات و نابسامانی های زیادی مواجه شوند و این نهادها را مکانی ناامن برای خودشان تلقی کنند برای آسایش و راحتی خودشان به مکان و راههای انحراف و خلاف گرایش خواهند یافت.

بنابراین شناسایی عوامل موثر بر اعتیاد جوانان در این مقاله مورد توجه قرار گرفت تا اینکه راهکارهایی برای مقابله با این آسیب اجتماعی ویرانگر ارائه گردد. در این مقاله عوامل مختلفی مورد شناسایی قرار گرفتند که در دو حوزه روانشناختی و جامعه شناختی تقسیم بندی شدند: عوامل گوناگونی در گرایش جوانان به مواد مخدر دخیل هستند که عبارتند از: عوامل جامعه شناختی از جمله: اختلاف و از هم پاشیدگی خانواده، فقر مالی و بیکاری، توهم ثروتمند شدن و از دست دادن شرافت اخلاقی و فقدان مذهب، احساس عدم درک از طرف جامعه و احساس تنهایی و بی پناهی، تقلید نا آگاهی و کم اطلاعی از پیامدهای مواد مخدر، فراوانی و دسترسی آسان به مواد مخدر، نبود نظارت بر دوستان از طرف والدین، تحقیر جوانان، تعامل و معاشرت با دوستان ناباب و نامطمئن، نبود تفریحات و سرگرمی های سالم عوامل روانشناختی: مانند، اختلالات شخصیتی و خلقی، شخصیت ضد اجتماعی، لذت های نفسانی زود کنجکاو، لج بازی، گذر، شکست روحی و عاطفی، دسترس بودن و ...

با توجه به نتایج بدست از مطالعات به نظر می رسد تحقیقات و مقالات متعددی لازم است تا عوامل دیگر دخیل در مسئله شناسایی و تحقیق گردد.

پیشنهاد و راه کار

- ۱- ایجاد و تأسیس کارگاههای با همکاری نهادهای مثل سازمان مبارزه با مواد مخدر، سازمان بهزیستی، جمعیت هلال احمر، وزارت بهداشت و درمان و آموزش و پرورش جهت آموزش والدین برای چگونگی مهار این امر بهداشت و درمان و آموزش و پرورش جهت آموزش والدین برای چگونگی مهار این امر.
- ۲- تعیین و ایجاد یک واحد درسی در دانشگاهها و موسسات عالی و مدارس جهت افزایش سطح آگاهی دانش و بصیرت جوانان در مورد مضرات و عواقب مصرف مواد مخدر.
- ۳- برگزاری کلاس های مهارت آموزی برای افزایش سطح آگاهی والدین جهت برخورد صحیح و منطقی با فرزندان خود با همکاری سازمان بهزیستی و هلال احمر و دیگر سازمانها
- ۴- افزایش سطح آگاهی و دانش جوانان از طریق رسانه های جمعی در مورد افراد معتاد و کمین هایی که معتادان و دوستان ناباب برای آنان ایجاد کرده اند.
- ۵- ایجاد تفریحات سالم و سرگرمی، ایجاد اشتغال برای جوانان و حمایت دولت از جوانانی که گرفتار فقر و مالی و مشکلات خانوادگی هستند.
- ۶- ایجاد مراکز مشاوره خانواده جهت مهارت آموزی زندگی برای جوانان، و راهنمایی والدین جهت برخورد مناسب و شایسته با جوانان.

منابع

۱. برفی، محمد(۱۳۸۲)، از میکده تا ماتمکده، تهران، نشر احسان
۲. باوی، ساسان(۱۳۸۸)، اعتیاد (انواع مواد، درمان، پیشگیری، سبب شناسی)، اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.
۳. پیران، پرویز(۱۳۶۸)، بررسی اعتیاد و باز پروری معتادان، تهران، دفتر آموزش و پژوهش بهزیستی
۴. شاملو، احمد(۱۳۸۰)، علل گرایش جوانان به مواد مخدر
۵. کلمن، ورنان(۱۳۸۲)، اعتیاد چیست و معتاد کیست، مترجم: میر فخرایی، تهران، نشر اوحدی
۶. عسگری، مرضیه(۱۳۸۱)، علل گرایش جوانان به مواد مخدر و پیشگیری آن، اردبیل
۷. فتاحی، بهروز(۱۳۸۱)، علل گرایش جوانان به مواد مخدر و پیشگیری آن
۸. مولوی، پرویز و همکاران(۱۳۸۳)، بررسی علل مؤثر در گرایش جوانان به مصرف مواد مخدر، اردبیل، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
۹. حاجی لو، محمدرضا(۱۳۸۸)، تاریخچه و علل گرایش به مواد اعتیاد آور، انتشارات نگاه، تهران.

Causes of youth tendency to use drugs

Seyyed Mosa Hoseini *

Received: 2018/02/27

Accepted: 2018/06/08

Abstract

This research is a research about the causes of youth tendency to use narcotics in this research. The statistical population of this study was a sample of 100 people and among the addicts who referred to the Coordination and Rehabilitation Headquarters of the Welfare Organization. In this study, six hypotheses were considered and examined, which ultimately confirmed all of our hypotheses. In other words, there is a significant relationship between the hypotheses and the causes of youth tendency towards narcotic drugs. The research method used to achieve the result is a survey method. However, we use two techniques, a library method, and a questionnaire for collecting information. In the present study, we tried to look at some of the transitional and superficial aspects of the definition of addiction, the characteristics of addiction addiction stages, the recognition of the personality of addicts, the history of drugs in the world and Iran, and At the end of the research, we also presented research suggestions, but in the future, the research constraints, such as those in the above research, would be eliminated.

Key words: Drug Addiction Youth Drug Abuse Rehab.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی